

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İdjtihad» Constantinople

Téléph : St. 865

xxvième ANNÉE

15 Juillet 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 325

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

icin: 2 1,2, Âlâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

15 Temmuz 1931

İSTİKBALDE DİN YOKLUĞU [1]

L'Irreligion de l'avenir

YAZAN : J. M. GUYAU

Bu veçh ile her iki nevi ta'assub , dinî yahud zıddı dinî ta'assub tabi'i mesaibe karşı hakikaten 'ilmî vasıtalar isti'malini 'aynı de-recede ihmal etdire bilirler ; bu vasıtaları isti'mal ise, her halde en yüksek beşerî vazifedir : Bu ta'assubler insaniyyetin büyük vücudunda muharrik 'asabların felcidir.

Münevver kimselerde ba'zen , dinî efkârı batıle ye karşı şiddetli bir 'aksul'amel hasıl olur, ve bu 'aksul'amel ölünceye kadar devam eder ; fakat ba'zılarında bu 'aksul'amelî , mururi zamanla mu'akis bir 'aksul'amel ta'kib eder : Spencerin dikkat etmiş olduğu veçh ile ancak bu mu'akis 'aksul'amel kâfi olduğu zehmandır ki dinî mes'eleler hakkında da azdır ve daha ziyade şümullu ve tam bir ittila' ile hükümler verilebilir . Nusğun hareketinin ağac nescinde bıraktığı merkezi müsterekülmerkez da'ireler gibi, zamanla bizde her şey genişlenir . Hayat da ölüm gibi sükûnet verir , bizim gibi düşünmeyenler, yahud bizim gibi his etmeyenlerle bizi uzlaştırır . Saçma bir eski batıl i'tikada hiddet ettiğiniz vakit düşününüz ki bu batıl i'tikad belki on bin seneden beri insaniyyetin bir yol arkadaşı olmuştur ; çetin yollarda ona istinad edilmiştir, bir çok sürurlara vesile olmuştur ; 'adeta beşerî bir hayat yaşamıştır . İnsanın her tefekküründe bizim için kardeşliğe 'a'id bir yer yokmudur ? Zan etmeyiz ki bu samimî kitabı okuyan bizi tarafdarlıkla yahud haksızlıkla itham ede bilsin , zira dinlerin ne eyi ne kötü cihetlerini saklamaya çalışmadık ve hatta dinlerin eyi cihetlerini ortaya çıkarmakdan bir haz duyduk . Diğer taraftan , her ciheti tarafımızdan saburâne tedkik ve muta-la'a edilmiş olan dinî mes'eleler hakkında bize

şübhesiz, cehalet isnad edilmez . Belki bir az memleketimizin şi'arını fazla beslediğim, hall u fasıllara fransız şimesinin , yarım tedbirlere ka'il olmayan ya hep ya hiç deyen, protestanlıkta tevekkuf etmeyen ve iki 'asırdan beri dünyada hür düşünücülüğün en hararetli ocağı olan fransız ruhunun, fransız şimesinin mantıkını koymuş olmakla mu'aheze olunuruz . Cevab verir deriz ki eğer fransız şimesinin fransız ruhunun bir kusuru varsa bu kusur mantık değildir, bu kusur daha ziade kesüb atan ba'zı mertebe hafiflik istintac ve tahlil şimesinin zıddı olan ba'zı mertebe nokta'i nazar darlığıdır : Son söz da'ima dünyada, mantığın olmuştur . Umuri beşeriyyede saçmaya, ve yahud hiç olmazsa nishî ye musa'adelerde bulunmak ba'zen zarurî olur, — Fransız inkilâbcılarının anlamamak hatasında bulundukları budur , — fakat bu musa'adeler da'ima muvakkatdır . Batıl, ruhi beşerin maksadı değildir : batıl hisaba katılssa da , acı bir tarzda batılı faş ü zem etmek faydasız olsa da batılı her halde tebeil etmemek de lâzımdır . Mantıkî ve geniş şimeler, cümleten ta'kib olunacaklarından emindirler, elverir ki insaniyyeti arkası sıra harekete getirmek için kendilerine 'asırlar verilsin ; hakikat bekleye bilir : her zaman genç de kalacaktır ve bir gün tanınacağından da'ima emindir . Ba'zı kerre uzun gece yolculuklarında askerler, tevekkuf etmemekle, yürümeye devam etmekle beraber uyuklarlar . Rü'yalarında yürümeye devam ederler ve harbe başlamak üzere ancak vusul noktasına vardıkları vakit uyanırlar.

Beşer zekâsının fikirleri bu veçh ile, uyuyarak ilerilerler ; ba'zen bu fikirler o kadar uyuşurlar ki gayri muteharrik zan olunurlar onların kuvvetleri ve hayatları ancak almış oldukları yol ile his olunur ; velhasıl güneş

[1] Baş tarafları 310, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 322 ve 323, 324 numrulu nushalarımızda.

yükselir , fikirler meydana çıkarlar : herkes tarafından tanınır, muzafer olurlar.

Menton 1886

L'Irreligion de l'avenir in madhali burada hitam buldu. Bu kitab **Guyau** nun en original iki eserinden biridir. Diğer şah esei, **Vecibesiz ve**

mu'eyyidesiz bir Ahlâkın ilk planı adlı eseridir; bu eser tarafımızdan tercüme edilmiştir ve **Ma'arîf vekaleti** mizin himmetile Devlet matba'asında basılmak üzredir. **Irregion de l'Avenir** i tercüme etmek sıcak emelimdi; bu kadar büyük bir kitabı ben basamam. Basacak da yok . Bu tahassuru istikbalin yüreğine koyuyorum.

Ab. Dj.

NÜFUS HAREKETİ

— İstanbulda, 1927 de nüfus tahrir olunduğu vakit sabık paytahtın nüfusu 690,735 idi, şimdi bu 'aded 580,000 e inmiştir ki harbden evvki mikdarının yarısı demektir. [Observer]

Üç sene de İstanbul nüfusundan 110,735 ini gayb etmiş demektir !

— Lloyd George **Observer** gazetesile bir mulakatında şu sözleri söylemiştir :

Unutuluyor ki bizim nüfusumuz her memleketin nüfusundan daha ziyade kesifdir. İngilterenin ve Pays des Galles in her fersahı murabba'ı başına 676 insan düşer , Fransada her fersah murabba'ına 192.5, Almanyada 345.9, ve Müttehide'i Amerikada 40 nüfus düşer. Fazla'ı nüfusumuz için iş bulmanın yegâne çaresi köylere, diğer sanayi'kâr memleket köylerindeki nüfus kadar nüfus yerleştirmektir. [1]

[1] İCTİHAD ın müdir fikirlerinden, 15 sene evvel yazılmış ıx uncusu aynen şudur :

La crise sociale ne peut être surmontée qu'en favorisant la colonisation agricole et en changeant le système d'instruction, de façon que les écoles cessent d'être des fabrique de déclassées, de politiciens et de subversifs .

Tercümesi şudur : Buhrani ictima'inin önüne ancak isti'mari zirai'iyi [ya'ni köy hayat ve ma'îşetini] teşvik ederek ve mektepleri sınıfından çıkmışlar , politikacılar , ihtilalcılar fabrikası halinden çıkaracak bir yolda tedris sistemini değiştirerek geçile bilir .

İngilterede nüfusun yalnız yüzde 7 si ma'îşetini topraktan istihsal ediyor. Fransada nüfusun yüzde 4 ü, Almanyada yüzde 30 u Amerika da yüzde 25 i Belgikada üyüde 19 u , İtalyada yüzde 56 sı ekmeğini topraktan çıkarır . Bu rakamlar sizin dikkatinizi uyandırmıyor mu?

[Observer]

— Sekiz on sene esnasında çok nüfuslu a'ile, Amerikada mu'tad oldu ve nüfus artması binde 40 nisbetinde durdu . 1918 den 1922 ye kadar bu nisbet 23.5 e düştü ; Ozemandan beri bu nisbet binde 18.9 a indi. Amerikada tevellüdat nisbeti binde 16.7 olduğundan vefiyyat nisbeti binde 16.7 yi bulduğu zaman Amerikada tabi'î nüfus artması nihayet bulmuş olacaktır .

J. J. Spegler - Scribner's Magazine

—Yeni nüfus tahririne nazaren Çinin nüfusu 475 milyon tahmin edilmektedir , nüfusu en çok olan vilâyet 47,993,000 sekene ile Szechuen vilâyetidir . Bunu mute'akib 43,126,000 nüfuslu Kiangsu vilâyeti gelir ; bundan sonra da 1,450,000 nüfuslu Niagsia vilâyeti gelir.

Bizim, vaktile 4,000,000 nüfus beslemiş olan Adana vilâyetimiz nüfusunun 250,000 den 'ibaret olduğunu ve bunların açlık azabından masun olmayanlarının bulunduğunu öğrenmek gayre -timizi mahmuzlayacak hallerdendir.

AB. Dj.